

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Національна академія
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної академії Державної
прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького

генерал-майор

Александр Луцкий
Олександр ЛУЦЬКИЙ

"26" березня 2021 року

ПРОГРАМА

проведення вступного іспиту з
географії

при вступі на навчання для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра
на основі повної загальної освіти

Розглянуто та схвалено вченою радою
Факультету забезпечення оперативно-
службової діяльності

Протокол № 17 від 19 березня 2021 року

I. Пояснювальна записка

Програму вступного іспиту з географії розроблено за програмами зовнішнього незалежного оцінювання осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти. Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів під час вступу на навчання для здобуття ступеня бакалавра на основі повної загальної середньої освіти.

Мета – перевірка відповідності знань, умінь та навичок абітурієнтів програмним вимогам з предмета «Географія», з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовленості вступників для отримання освітнього ступеня «Бакалавр».

Вступник повинен володіти сукупністю базових знань з предмета «Географія», які передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою бакалавра. Вступник повинен виявити базові теоретичні та практичні знання з розділів географічної науки, що виносяться на вступне випробування: «Загальна географія», «Географія материків та океанів», «Фізична географія України», «Загальні положення економічної та соціальної географії», «Економічна і соціальна географія України» та «Економічна та соціальна географія світу».

Вступник повинен

знати:

– об'єкт та предмет вивчення географії, місце географічних дисциплін у системі наук, видатних дослідників території України; елементи градусної сітки, класифікацію карт, способи орієнтування на місцевості; внутрішню будову Землі, особливості руху літосферних плит; будову і склад атмосфери, компоненти погоди, їх характеристики, кліматотвірні чинники, просторове розташування кліматичних поясів; частини світового океану та вод суходолу, просторове розміщення найважливіших гідрографічних об'єктів за картою; послідовність характеристики природного комплексу океану; алгоритм характеристики материка за типовим планом; особливості фізико-географічного положення материків, історію досліджень материків та територій, тектонічні структури, основні форми рельєфу та корисні копалини материків; класифікацію природних ресурсів, сучасні екологічні проблеми взаємодії суспільства і природи; знати розміри держави, країни, з якими Україна має кордони, як формувалася територія України, сучасний адміністративно-територіальний устрій; основні орографічні одиниці України; найбільші родовища корисних копалин України і їх розміщення на карті; генетичні типи ґрунтів в межах України, найпоширеніші види рослин і тварин; основні одиниці фізико-географічного районування України; географічне положення та межі природних зон, природоохоронні території в межах зон; категорії природно-заповідного фонду; предмет вивчення економічної і соціальної географії; галузевий склад, структуру галузей, їх типи; галузеву і територіальну структуру сільського господарства; основні види транспорту; склад соціальної сфери; кількість населення України,

країни з найбільшою українською діаспорою; національний склад населення України, етнографічні групи і основні релігійні громади України; географію трудових ресурсів України; галузі виробничої і невиробничої сфери України; найбільші підприємства, їх типи і проблеми функціонування; особливості розвитку рослинництва і тваринництва; галузі соціальної сфери; основні види транспорту в Україні, міжнародні транспортні коридори; економічні райони України; етапи формування політичної карти світу, регіональний поділ країн світу, розміщення на карті держав світу та їхніх столиць; кількість населення світу і найбільших країн та його густоту в окремих регіонах, розміщення на карті найбільших мегаполісів світу; види природних ресурсів та територіальні особливості їх розміщення; етапи формування світового господарства; склад регіонів світу, особливості розміщення та формування населення, господарства. – основні поняття: біосфера, ґрунт, географічна оболонка, природний комплекс, географічний пояс, природна зона, платформа, щит, плита, область складчастості, геоекологічна ситуація, природний приріст населення, природний рух населення, депопуляція, еміграція, імміграція, сальдо міграції, місто, село, агломерація, урбанізація, субурбанізація, система розселення, трудові ресурси, економічно активне населення, зайнятість населення, безробіття, географічне середовище, ресурсозабезпеченість, природокористування, господарство, національний господарський комплекс, міжнародний географічний поділ праці, науково-технічна революція, галузь, міжгалузевий комплекс, територіальна структура господарства, валовий національний продукт, національний доход, транспортний комплекс, транспортний вузол, вантажообіг, пасажирообіг, економічний район, країна, держава, залежна країна, етнос, нація, народ, народність, глобальні проблеми людства;

вміти: – розрізняти методи географічних досліджень; зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку, картографічні проекції та види спотворень; – пояснювати вплив внутрішніх і зовнішніх процесів літосфери на формування рельєфу, закономірності розміщення основних форм рельєфу та родовищ корисних копалин; – визначати типи клімату за кліматичними діаграмами; за картою географічне положення водних об'єктів; за тематичними картами закономірності формування рельєфу, клімату, природних комплексів; – порівнювати органічний світ різних частин Світового океану; особливості природних умов території України в різні геологічні ери; зональні природні комплекси України за типовим планом; природні ресурси морів України; структуру зайнятості населення в основних сферах господарства країн та регіонах світу; – аналізувати географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи; взаємозв'язки між компонентами погоди та клімату та причини їх добових і річних змін; схему світового кругообігу води, роль Світового океану в географічній оболонці; взаємодію компонентів природи у природному комплексі на суходолі та океані; рухи води в океані та схему океанічних течій; взаємозв'язок тектонічних структур, форм рельєфу та

закономірностей розміщення корисних копалин на материках; води суходолу та природні зони материків; види забруднення навколишнього середовища та основні джерела їх надходження; тектонічну карту; причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території України, їх поширення; закономірності в розподілі поверхневих та підземних вод на території України; схему фізико-географічного районування; зміни природних компонентів під впливом господарської діяльності людини та вплив геоecологічної ситуації на здоров'я людини; зв'язок економічної та соціальної географії з іншими науками; міграції та їх види; карту густоти населення, діаграми статевої та вікової структури населення; причини змін у системі розселення населення; особливості розвитку галузей промисловості; особливості національного складу населення в різних регіонах України; особливості розміщення міських агломерацій, сільських поселень, їх соціальні проблеми; забезпеченість трудовими ресурсами різних регіонів України, їхній кількісний і якісний склад, структуру зайнятості; показники економічного розвитку країни; карту сільськогосподарської спеціалізації; причини й наслідки господарських відмінностей різних районів України; особливості сучасної соціально-економічної типології країн світу; за діаграмами та картограмами демографічні показники населення світу, проблеми зайнятості; співвідношення ресурсозабезпеченості в окремих регіонах та країнах світу; розміщення провідних галузей промисловості світу; сутність, причини виникнення, особливості та можливі шляхи розв'язання кожної з глобальних проблем людства.

Форма і порядок проведення вступного випробування.

Вступний іспит проводиться у формі тестування. Для проведення тестування формуються екзаменаційні групи в порядку реєстрації документів. Список допущених до тестування ухвалюється рішенням приймальної комісії, про що складається відповідний протокол. Голова предметної екзаменаційної комісії, який відповідає за проведення вступного випробування, попередньо складає необхідні екзаменаційні матеріали: програми вступних іспитів, тестові завдання, критерії оцінювання відповіді вступника.

Тестові завдання складаються відповідно до Програм вступних іспитів. Програми вступних іспитів оприлюднюються на офіційному сайті Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (<https://nadpsu.edu.ua/abiturientam/>). Вступний іспит проводиться у строки, передбачені Правилами прийому до сайті Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Розклад вступних іспитів, що проводяться сайті Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького затверджується головою Приймальної комісії і оприлюднюється шляхом розміщення на веб-сайті сайті Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького та інформаційному стенді Приймальної комісії не пізніше

ніж за три дні до початку прийому заяв та документів для вступу на навчання за відповідними ступеннями та формами навчання.

Вступник одержує варіант завдання, який містить 100 тестових завдань, для кожного з яких передбачено 4 варіанти відповідей, з яких один – правильний.

II. Програма вступного випробування

Перелік тем.

1. Загальна географія. Географія як наука, розвиток географічних досліджень

Способи зображення Землі. Літосфера та рельєф. Атмосфера та клімат. Гідросфера. Біосфера. Географічна оболонка. Загальні закономірності природи Землі.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) знати елементи градусної сітки, карти, класифікацію карт, способи орієнтування на місцевості. Розрізняти зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку, картографічні проекції та види спотворень. Користуватися легендою карт, різними видами масштабу. Визначати на картах напрямки, географічні координати об'єктів, абсолютну та відносну висоту місцевості. Вимірювати відстані на картах за допомогою масштабу та градусної сітки. Оцінювати значення карт у житті і господарській діяльності людини. Знати будову і склад атмосфери, компоненти погоди, їх характеристику, кліматотвірні чинники, просторове розташування кліматичних поясів та областей за кліматичною картою. Уміти розв'язувати задачі на визначення висоти Сонця над горизонтом, зміни температури та атмосферного тиску з висотою, абсолютної і відносної вологості повітря, читати графічні зображення (моделі) показників погоди. Визначати типи клімату за кліматичними діаграмами. Пояснювати причини та наслідки змін компонентів погоди та клімату, закономірності розподілу температури, атмосферного тиску й опадів на Землі; особливості атмосферної циркуляції та умови формування циклонів й антициклонів, постійні та сезонні вітри, дію кліматотвірних чинників на формування типів клімату. Аналізувати взаємозв'язки між компонентами погоди та клімату та причини їхніх добових і річних змін, наслідки цих змін для природи і людини в різних кліматичних поясах та областях. Прогнозувати погоду за описом місцевих ознак та синоптичною картою. Оцінювати вплив господарської діяльності людини на атмосферу та наслідки зміни клімату.

2. Географія материків і океанів. Предмет вивчення географії материків і океанів. Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан. Африка. Австралія. Південна Америка. Антарктида. Північна Америка. Євразія. Земля - наш спільний дім.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен

(повинна) знати значення та завдання курсу географії материків і океанів. Визначати за тематичними картами закономірності формування рельєфу, клімату, природних комплексів. Пояснювати зміни природних комплексів на рівнинах та в горах. Знати алгоритм характеристики материка за типовим планом, дослідників природи. Визначати особливості фізико-географічного положення. Розрізняти основні елементи берегової лінії материка та форми рельєфу. Аналізувати взаємозв'язок тектонічних структур, форм рельєфу та закономірностей розміщення корисних копалин на материках. Пояснювати загальні особливості кліматичних умов та розподілу внутрішніх вод. Порівнювати природні зони материка за ознакою домінуючих типів ґрунтів, рослинного покриву та типових представників тваринного світу. Знати класифікацію природних ресурсів, сучасні екологічні проблеми взаємодії суспільства й природи, міжнародні організації з охорони природи. Визначати райони порушення рівноваги на материках та в океанах. Розрізняти різні за статусом природоохоронні території. Аналізувати види забруднення навколишнього середовища та основні джерела їх надходження. Оцінювати можливі наслідки екологічних проблем для природи Землі

3. Фізична географія України. Географічне положення, формування території України. Загальні відомості про Україну. Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси. Кліматичні умови та ресурси. Внутрішні води та водні ресурси. Ґрунти, рослинний покрив, тваринний світ. Природно-територіальні комплекси. Природні комплекси рівнин. Гірські природні комплекси. Природні комплекси морів. Геоекологічна ситуація. Використання й охорона природних умов і ресурсів.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) знати розміри держави, країни, з якими Україна має кордони, як формувалася територія України, причини територіальних змін України в минулому та сучасний адміністративно-територіальний устрій, особливості місцевого поясного та літнього часу. Аналізувати фізико-географічне та економіко-географічне положення території України, його особливості в Європі та світі. Вміти визначати координати крайніх точок, місцевий та поясний час у різних регіонах України. Знати основні одиниці фізико-географічного районування. Розрізняти природні зони, підзони, краї, особливості взаємодії компонентів природи в ландшафтах та їх класифікацію. Аналізувати процеси зміни ландшафтів, схему фізико-географічного районування. Оцінювати наукове і практичне значення фізико-географічного районування

4. Загальні положення економічної та соціальної географії. Економічна та соціальна географія як наука. Кількість, розміщення, статеві і вікові структури населення. Система розселення населення. Трудові ресурси та зайнятість населення. Взаємодія суспільства і природи. Загальна характеристика господарства. Економічний потенціал. Промисловість. Сільське господарство. Транспорт. Соціальна сфера. Кількість, розміщення, статеві і вікові структури населення. Національний

та етнічний склад населення. Система розселення населення. Трудові ресурси та зайнятість населення. Взаємодія суспільства і природи. Загальна характеристика господарства. Економічний потенціал. Промисловість. Сільське господарство. Транспорт. Соціальна сфера.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна)

знати предмет вивчення економічної та соціальної географії, її місце у системі географічних наук. Розрізняти методи географічних досліджень. Аналізувати зв'язок економічної та соціальної географії з іншими науками. Знати зміст понять: "природний приріст населення", "природний рух", «депопуляція», «еміграція», «імміграція», «сальдо міграції». Характеризувати особливості відтворення населення, демографічні процеси та демографічну політику держав. Аналізувати міграції та їх види; карту густоти населення, діаграми статевої і вікової структури населення

5. Економічна і соціальна географія України. Кількість, розміщення, статеві і вікові структури населення. Національний та етнічний склад населення. Система розселення населення. Трудові ресурси, зайнятість населення. Загальна характеристика господарства, економічний потенціал. Промисловість. Сільське господарство. Соціальна сфера. Транспорт і зовнішньоекономічні зв'язки України. Характеристика економічних районів.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) знати кількість населення в Україні, країни з найбільшою українською діаспорою. Характеризувати процес заселення території України в минулому, територіальні відмінності. Аналізувати причини зміни кількості та нерівномірного розміщення населення в різні історичні періоди. Розраховувати природний приріст, сальдо міграцій. Знати національний склад населення України, етнографічні групи. Основні релігійні громади України. Аналізувати особливості національного складу населення в різних регіонах України, секторні та стовпчикові діаграми національного складу населення. Визначати на карті розміщення корінних народів та національних меншин

6. Економічна та соціальна географія світу. Сучасна політична карта світу. Населення. Географія світових природних ресурсів. Світове господарство. Глобальні проблеми людства. Економіко-географічна характеристика регіонів та країн світу.

Основні компетентності. Абітурієнт (абітурієнтка) повинен (повинна) знати зміст понять «країна», «держава», «залежна країна» та їх відмінності, етапи формування політичної карти світу, регіональний поділ країн світу; розміщення на карті держав світу та їхніх столиць. Розрізняти основні форми державного устрою та правління країн світу. Аналізувати особливості сучасної соціально- економічної типології країн світу. Оцінювати політико-географічне положення країн світу, роль міжнародних організацій для узгодження діяльності громадських і державних структур різних країн.

III. Оцінювання відповіді вступника

Структура оцінки.

Структура екзаменаційного білету – 100 тестових завдань. за завдання 1-100 з вибором однієї правильної відповіді – 0 або 1 бал. Максимальна необхідна кількість балів – 100. Норми часу для виконання тестових завдань – 2 академічні години.

Порядок оцінювання.

Абітурієнту необхідно для кожного завдання знайти правильну відповідь і позначити її у картці відповідей у рядку, який відповідає номеру цього завдання. Кожне завдання передбачає один правильний варіант відповіді. На виконання тестового завдання відводиться 1 астрономічна година (60 хвилин). За результатами вступних випробувань проводиться оцінка рівня володіння теоретичним матеріалом та практичними навичками з відповідного конкурсного предмету за наступними критеріями.

IV. Список рекомендованої літератури

1. Безруков Ю. Ф. Фізическая география материков и океанов. Евразия : Учебное пособие / Безруков Ю. Ф. – Симферополь: Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, 2000. – Т. 1. – 72 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник. — К., 2009.
3. Бова О. В., Корнус А. О., Шевченко Г. Є. Географія материків і океанів. Запитання. Завдання. Тести: 7 клас: Посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 216 с.
4. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія): Навч. посібник. – Вінниця: «Віндрук», 2005. – 464 с.
5. Довгань Г. Д. Географія материків і океанів, 7 кл: Матеріали до уроків.— Х.: Веста, 2006.
6. Заставний Ф. Д. Економічна і соціальна географія України: Підруч. для 9 кл. серед. загальноосвіт. шк.— К.: Форум, 2000.
7. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів 2008 р.: Інформаційні матеріали. – К.: 2007. – С. 188 – 204.
8. Леонтьева Г. Г. Економічна і соціальна географія. Україна. Робочий зошит: Навчальний посібник. - Суми: Видавництво «Університетська книга», 2002. - 136 с.
9. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підручник.— К.: Знання, 2005.
10. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків та океанів. Частина І. Світовий океан. Антарктида. Австралія. Океанія. Африка. Південна Америка. Північна Америка. – Вінниця, 2008. – 588 с.
11. Самойленко В. М. Навчання географії: Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України) / В. М. Самойленко, Я. Б. Олійник, Л. П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Кіка-Центр, 2014. – 352с.

12. Словник-довідник з фізичної географії. 6–8 клас / С. В. Міхелі, В. Ю. Пестушко, Г. Д. Проценко та ін. За наук. ред. В. Г. Чирки. – Х.: Вид. група «Основа», 2004. – 144 с.

13. Соціально-економічна географія України: Навч. посіб./ За ред. проф. О. І. Шаблія. – Л.: Світ, 1994.-608 с.

14. Шищенко П. Г, Олійник Я. Б., Степаненко А. В., Масляк П. О. Географія. Навч. посіб. для старшокласників та абітурієнтів. — К.: Знання, 2001.-434 с.

Голова предметної екзаменаційної комісії

Клавдія ТУШКО